

Nr 93.

Godkänd av första kammaren den 6 april 1932.

Godkänd av andra kammaren den 6 april 1932.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska Kreditaktiebolaget m. m.

(Bankoutskottets utlåtande nr 22.)

Till KONUNGEN.

I en till riksdagen avlåten, den 31 mars 1932 dagtecknad proposition nr 248 har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att

dels, på i huvudsak de av chefen för finansdepartementet i ovanberörda statsrådsprotokoll angivna villkor, å statens vägnar teckna och erlægga likvid för förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget till belopp av 100 miljoner kronor ävensom lämna samma bolag lån intill sammanlagt belopp av 115 miljoner kronor,

dels ock ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av departementschefen föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunna befinnas vara i behov därav.

I syfte att erhålla grundval för ett i möjligaste mån ingående bedömande av såväl Skandinaviska kreditaktiebolagets ställning som ock vissa förhållanden i övrigt av betydelse för den föreliggande frågans behandling har riksdagens vederbörande utskott inhämtat upplysningar dels av förste deputeraden i riksbanken, bankinspektören samt sparbanksinspektören, dels ock av generaldirektören T. Nothin i egenskap av utredningsman för granskning av aktiebolaget Kreuger & Tolls ställning.

Av de uppgifter, som sålunda erhållits till komplettering av den i propositionen lämnade utredningen, har bestyrkts, att Skandinaviska kreditaktiebolagets likviditet på grund av omständigheter, som i propositionen berörts, för närvarande är så ansträngd, att särskilda åtgärder för lättnad åt banken måste anses erforderliga för att undvika en rubbning i det allmänna förtroendet för banken. Att ett stöd i sådant syfte i detta fall lämnas, torde med hänsyn till bankens betydande omfattning och centrala ställning såsom kreditinstitut för stora delar av landets näringsliv få betraktas såsom ett viktigt allmänt intresse. Till belysande härav må beträffande bankens kreditgivning framhållas att — även om bland bankens engagemang de åt företag, anslutna till Kreugerkoncernen, beviljade försträckningarna intaga en framträdande plats — den övervägande delen av engagemangen utgöres av andra krediter, vilka hänföra sig till ett mycket stort antal låntagare, representerande praktiskt taget alla områden av svensk företagsamhet och fördelade på så gott som alla delar av landet. Uppenbarligen skulle vid nu angivna förhållanden en av inträdda likviditetssvårigheter framkallad rubbning i allmänhetens förtroende till banken med därav följande svårigheter för den kreditgivning, som är nödvändig för fortsatt uppehållande av denna företagsamhet, i det nuvarande tidsläget komma att föranleda djupgående störningar i näringslivet och därigenom medföra en högst avsevärd skärpning av den rådande krisen med en mycket betydande ökning av arbetslösheten såsom en av de ofrånkomliga följderna. Med hänsyn härtill samt då en skyndsam och tillika effektiv lättnad för banken synes kunna åvägabringas endast genom ingripande från statens sida, har riksdagen för sin del i likhet med departementschefen ansett, att åtgärder för ett sådant ingripande böra vidtagas. En förutsättning för stödåtgärder från statens sida har emellertid, såsom i propositionen föreslagits, ansetts lämpligen böra vara, att andra enskilda banker lämna sin medverkan till sådana åtgärder.

Den undersökning av Skandinaviska kreditaktiebolagets ställning, som med ledning av tillgängligt material företagits, har givit stöd för den uppfattningen, att en stödaktion av den omfattning, vilken i propositionen föreslagits och varigenom lättnad skulle beredas banken med tillhoppa icke mindre än 255 miljoner kronor, under föreliggande förhållanden kan anses tillräcklig för vinnande av det med åtgärden avsedda syftet. Såvitt vid granskningen framgått, lärers också en hjälp av denna omfattning kunna lämnas utan att vid normal utveckling på det ekonomiska området risk för förlust för staten behöver uppstå.

På grund av det anförda vill riksdagen för sin del i princip biträda det förslag, som i propositionen framlagts.

Vad i propositionen föreslagits beträffande det närmare sättet för den statliga stödaktionens genomförande giver riksdagen anledning till uttalanden i följande hänseenden.

I fråga om det förlagslån å 100 miljoner kronor, som riksgäldskontoret skulle teckna i Skandinaviska kreditaktiebolaget, innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag, att detta lån skulle erhålla samma rätt som bankens år 1925 utgivna

förlagslån. Inom riksdagen har ifrågasatts, att statens här avsedda kapitaltillskott skulle lämnas i sådan form, att staten för detsamma erhöles bättre rätt till betalning ur bolagets tillgångar än som tillkommer innehavarna av förlagsbevis tillhörande 1925 års förlagslån. Efter övervägande av olika på frågan inverkande omständigheter har riksdagen emellertid ansett sig böra på denna punkt biträda Eders Kungl. Maj:ts förslag. Mot den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna räntesatsen av 5.5 procent har riksdagen ej funnit anledning till erinran.

Med avseende å det lån till belopp av intill 115 miljoner kronor, som därutöver skulle lämnas banken, har Eders Kungl. Maj:t föreslagit, att detta skulle löpa med en för hela lånetiden fixerad ränta av 5.5 procent. Riksdagen har för sin del funnit skäligt, att ränta för ifrågavarande lån utgår efter en räntefot, som med en procent överstiger riksbankens vid varje tidpunkt gällande officiella diskonto för växlar på högst tre månader, dock lägst efter 5.5 procent.

Vad härefter angår frågan om begränsning av rätten till utdelning åt bankens aktieägare, går Eders Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende ut på att, så länge staten innehar någon del av förlagslånet å 100 miljoner kronor eller lånet å intill 115 miljoner kronor icke är tillfullo guldets, banken icke skulle äga utdela mer än högst 5.5 procent eller, efter avrundning uppåt, 8 kronor per aktie. Motionsvis har ifrågasatts, att såsom villkor för lånen skulle stadgas förbud mot varje utdelning till aktieägarna, så länge av staten försträckta belopp icke återbetalats eller statsmakterna efter prövning annorlunda medgivit. Enligt riksdagens mening skulle emellertid ett dylikt villkor vara ägnat att motverka syftet med den föreslagna stödaktionen och jämväl i övrigt ur flera synpunkter vara mindre lämpligt. Icke minst torde vid denna frågas bedömande böra tagas hänsyn till betydelsen jämväl ur statens synpunkt av att hos bankens talrika aktieägare bibehålles det starkare intresse av bankens skötsel, som möjligheten till utdelning måste innebära. På grund av vad nu anförts, har riksdagen avslagit det motionsvis framställda yrkandet. Däremot har riksdagen funnit påkallat att, såsom i propositionen föreslagits, maximering av utdelningen äger rum under den tid, banken åtnjuter lån från statens sida. Mot den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna maximeringen till 8 kronor per aktie har riksdagen ansett sig icke böra framställa erinran. En dylik maximering innebär uppenbarligen icke, att från statens sida avses att en utdelning med nämnda procentsats under alla förhållanden bör äga rum. Frågan, huruvida och i vad mån utdelning till aktieägarna inom den angivna maximigränsen bör ske, är givetvis beroende av om banken för det verksamhetsår, bokslutet avser, kan uppvisa sådant driftsresultat, att vinstmedel för utdelning stå till förfogande efter det erforderliga avskrivningar ägt rum och tillgångarna upptagits till betryggande värden. I likhet med vad i propositionen uttalats, förutsätter riksdagen, att någon utdelning icke äger rum under innevarande år.

I detta sammanhang har riksdagen ansett sig böra understryka vikten av att vissa högre löner samt arvoden, tantiem och övriga omkostnader för banken i möjligaste mån begränsas.

I samband med villkoren för den förordade stödaktionen har riksdagen till

behandling förehaft ett motionsvis framställt förslag i fråga om kontroll från statens sida över bankens verksamhet. Förslaget innebär, att såsom förutsättning för stödaktionen skulle stadgas, att riksgäldskontoret skulle vid sidan av de av styrelsen utsedda direktörerna äga tillsätta direktörer i banken med befogenhet att förhindra åtgärder, vilka icke överensstämma med det allmännas intresse eller kunna äventyra bankens soliditet. Detta förslag har riksdagen av flera skäl ansett sig icke kunna biträda. Efter riksdagens uppfattning skulle en anordning, varigenom staten toge direkt del i bankens ledning, kunna föranleda en olämplig uppdelning av ansvaret för bankens skötsel samt jämväl i övrigt vara ägnad att medföra konsekvenser, vilka nu ej kunna överblickas. Riksdagen har alltså avslagit ifrågakvarande förslag. Enligt riksdagens mening får emellertid en förstärkt kontroll från det allmännas sida över bankväsendet anses vara i och för sig högeligen önskvärd. Erfarenheten har såväl nu som tidigare visat, att bank- och fondinspektionen med nuvarande organisation ingalunda alltid kan utöva den förebyggande verksamhet, som med denna institution torde hava avsetts. En förstärkning och utbyggnad av inspektionen synes riksdagen vara ett oeftergivligt villkor för ernående av en tillfredsställande tillsyn över bankerna, och anstalter härför böra efter riksdagens uppfattning utan dröjsmål komma till stånd. Riksdagen förutsätter, att Eders Kungl. Maj:t tager denna fråga under skyndsamt övervägande och vidtager de åtgärder, som i det angivna syftet kunna finnas påkallade. Därest för en lösning av frågan riksdagens medverkan prövas erforderlig, utgår riksdagen från att förslag härutinnan förelägges innevarande års riksdag. I den mån särskild kontroll påkallas beträffande kreditinstitut, som erhållit försträckning genom statliga organ, torde det kunna ankomma på dessa organ att åvägabringa sådan särskild kontroll.

Vad Eders Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit beträffande stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget har ej givit riksdagen anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Innan beslut från Eders Kungl. Maj:ts sida meddelas angående utbetalande av de i det föregående omförmälda lånebeloppen, torde i fråga om de närmare villkoren för försträckningarna böra föreligga ett mellan riksgäldskontoret och Skandinaviska kreditaktiebolaget upprättat avtal av beskaffenhet att kunna av Eders Kungl. Maj:t godkännas.

Vad slutligen angår det i propositionen innefattade förslaget om ställande till Eders Kungl. Maj:ts förfogande av ett belopp av 30 miljoner kronor att användas för eventuellt behövt stöd åt andra kreditinrättningar, ämnar riksdagen längre fram meddela beslut i anledning av detta förslag; vilket riksdagen härigenom får för Eders Kungl. Maj:t tillkännagiva.

På grund av det anförda får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu är föremål för prövning, bemyndigat fullmäktige i riksgäldskontoret att å statens vägnar teckna och erlägga likvid för förlagsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget till belopp av 100 miljoner kronor ävensom lämna samma bolag lån intill sammanlagt belopp av 115 miljoner kronor, allt på i huvudsak följande villkor:

1. Förlagsbevisen å tillhopa 100 miljoner kronor skola löpa med 5.5 procent ränta. Förlagslånet skall hava samma rätt som bankens 5.5 procent förlagslån av år 1925. Förlagsbevisen, som i den mån så finnes lämpligt må av riksgäldskontoret försäljas, skola vara till fullösta senast den 15 juni 1940. Skandinaviska kreditaktiebolaget är berättigat att, i den mån lånet alltjämt befinner sig i riksgäldskontorets ägo, när som helst inlösa större eller mindre del därav. Därest avbetalning verkställles å 1925 års förlagslån, skall samtidigt minst samma belopp i riksgäldskontoret tillhöriga förlagsbevis av det nya lånet inlösas.

2. Å omförmälda lån å intill 115 miljoner kronor skall ränta utgå efter en räntefot, som med en procent överstiger riksbankens officiella diskonto för växlar på högst tre månader, dock lägst efter 5.5 procent. För lånet pantförskrivnas vissa i riksbanken nu belånade eller andra likvärdiga förbindelser å motsvarande belopp med tillhörande säkerheter.

Lånet är amorteringsfritt under åren 1932 och 1933. Varje följande år amorteras en tiondel av ursprungliga beloppet, med rätt för Skandinaviska kreditaktiebolaget att när som helst inbetala hela lånet eller göra större avbetalningar än som sålunda stipulerats.

3. Under punkterna 1) och 2) angivna belopp utbetalas under villkor, att ett antal svenska affärsbanker på depositions- eller kapitalräkning hos Skandinaviska kreditaktiebolaget insätta ett belopp av tillhopa 40 miljoner kronor, bundet på ett år, varvid förutsättningen är, att minst halva beloppet kommer att kvarstå ytterligare ett år.

4. Så länge riksgäldskontoret innehar någon del av det under punkten 1) omnämnda förlagslånet eller det under punkten 2) omförmälda lånet ej är till fullö guld, äger Skandinaviska kreditaktiebolaget icke till sina aktieägare utdela mer än högst 5.5 procent eller, med avrundning uppåt, 8 kronor per aktie. För år 1931 må ej någon utdelning lämnas.

Stockholm den 6 april 1932.

Med undersåtlig vördnad.
